

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

Клочко А.А.

*доктор філософії публічного управління та адміністрування,
доцент кафедри,
Житомирський державний університет імені Івана Франка*

СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА В УМОВАХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Соціальна політика відіграє важливу роль у покращенні якості життєдіяльності громадян. Слушним вважаємо трактування соціальної політики запропоноване М.Мних, який пропонує розглядати її як «підсистему політики держави, спрямовану на регулювання соціальних відносин, соціальний розвиток та забезпечення соціальної перспективи» [1, с.116] Адже соціальна політика дійсно орієнтована на створення соціально справедливого суспільства, забезпечення доступу до основних соціальних послуг і благ та захисту прав людей.

У сучасних умовах збільшується кількість громадян, які потребують соціальної допомоги та соціальних гарантій, спрямованих не лише на покращення, а й на забезпечення необхідних умов життєдіяльності. Наслідки всесвітньої пандемії COVID-19, втручання країни-агресора в територіальну цілісність країни, введення воєнного стану обумовили погіршення економічного рівня розвитку й можливостей України та її громадян. Відтак, використання принципу, за яким здійснювалася реалізація соціальної політики в державі виявилось неможливим. Україна опинилася в кризовій ситуації, оскільки кількість потребуючих соціальної підтримки постійно зростає, а економіка країни та її ресурси є обмеженими.

Розпочаті й заплановані в державі реформи поруч із процесами децентралізації публічної влади, передбачали серед низки змін також модернізацію соціальної політики як чинника підвищення якості життя громадян. Проте частина з запланованого так і залишилася

нереалізованою, а суспільство України характкризується збільшенням кількості груп і верств, що потребують соціального захисту та опіки.

Досить влучною в сучасних реаліях виявилася думка Є. Головахи, який ще в 1996 році зауважив, що «зважаючи на існуючий світовий досвід, єдиним перспективним шляхом соціальної політики є відмова від узагальненої дотаційної моделі соціального захисту на користь принципу заохочування ініціативи активного населення й цілеспрямованої допомоги» [2, с. 42]. Більшість ініціаторів реформ погоджуються з зазначеною думкою, проте виникають колізії щодо претендентів на отримання допомоги чи соціальних виплат для соціально вразливих верств населення. Варто наголосити що, не зважаючи на складність і непередбачуваність умов життєдіяльності сучасного суспільства, соціальна політика в Україні повинна опиратися на загальнолюдські (філософські) цінності.

Нині державна соціальна політика України охоплює різноманітні напрями, спрямовані на забезпечення добробуту, соціального захисту та рівних можливостей для всіх верств населення. Серед широкого загалу варто звернути увагу на окремі із них, що відіграють важливу роль в умовах сучасних реалій і реалізація яких безпосередньо сприятиме підвищенню якості життя громадян України, зокрема такі як:

Реформування системи соціального захисту:

– *модернізація системи соціальних виплат* шляхом оптимізації та цифровізації процесів надання соціальної допомоги й підвищення адресності соціальних виплат та допомог;

– *забезпечення соціальних гарантій для вразливих груп населення* з метою підтримки осіб з інвалідністю, багатодітних сімей, одиноких батьків та інших вразливих категорій населення та забезпечення доступу до медичних, освітніх та соціальних послуг.

Реформування системи охорони здоров'я:

– *покращення доступу до медичних послуг*, що обумовлює розвиток мережі медичних закладів, особливо у сільській місцевості й передбачає впровадження електронних медичних карток та телемедицини;

– *забезпечення фінансової доступності медичних послуг*, що передбачає збільшення фінансування системи охорони здоров'я і

впровадження страхових механізмів для покриття медичних витрат населення.

Розвиток освіти та науки:

– *підвищення якості освіти* шляхом модернізації навчальних програм та матеріально-технічної бази закладів освіти й підвищення кваліфікації педагогічного складу;

– *підтримка наукових досліджень і інновацій*, що потребує фінансування наукових проєктів та програм та стимулювання співпраці між закладами освіти, науковими установами та бізнесом.

Покращення умов праці та зайнятості громадян:

– *створення нових робочих місць* завдяки інвестуванню у розвиток інфраструктури та нових галузей економіки й підтримці програм перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників, зокрема щодо відновлення України;

– *забезпечення безпеки праці*, що передбачає підвищення стандартів охорони праці й контроль за дотриманням норм і стандартів на робочих місцях.

Підвищення рівня доходів населення:

– *забезпечення гідної оплати праці*, зокрема збільшення мінімальної заробітної плати відповідно до рівня інфляції та вартості споживчого кошика й розробка програм підтримки працівників у галузях з низьким рівнем доходів і контроль за дотриманням законодавства про оплату праці;

– *підтримки підприємництва та самозайнятості* через отримання грантів та пільгових кредитів для малого і середнього бізнесу; створення умов для розвитку стартапів та інноваційних підприємств і спрощення процедури реєстрації та ведення бізнесу.

Поліпшення житлових умов:

– *розвиток доступного житла* шляхом реалізації програм будівництва соціального та доступного житла й надання пільгових іпотечних кредитів для молоді та соціально вразливим категоріям населення (особливо в сучасних умовах, коли кількість таких категорій збільшується внаслідок подій в країні);

– *покращення інфраструктури житлово-комунального господарства*, що передбачає модернізацію систем теплопостачання,

водопостачання та водовідведення, а також підвищення енергоефективності житлового фонду.

Забезпечення рівних можливостей і соціальної справедливості:

– *боротьба з дискримінацією*, що передбачає розробку та впровадження антидискримінаційних законів та політик і підтримку програм інтеграції національних меншин, гендерної рівності та прав людини, що набувають особливої актуальності в умовах сучасних реалій;

– *підтримка гендерної рівності* забезпечення рівного доступу до освіти та професійного розвитку жінок і стимулювання їх участі конкурсах на керівні посади, тощо.

Екологічна політика:

– *підвищення екологічної обізнаності та розвиток екологічної свідомості* населення України шляхом запровадження освітніх програм щодо екологічних питань і стимулювання громадян до екологічно відповідального способу життя;

– *розвиток зеленої економіки й інвестування у відновлювані джерела енергії та підтримка екологічно чистих технологій та практик у виробництві*, що є надзвичайно важливим для сучасної України та стану її навколишнього середовища в результаті наслідків втручання країни-агресора.

Реалізація окреслених напрямів державної соціальної політики не вичерпує всіх завдань, які мають на меті підвищення якості життя громадян України шляхом забезпечення стабільного економічного зростання, соціальної справедливості та захисту навколишнього середовища. Стрімкі зміни політичних, економічних, соціокультурних та інших аспектів життєдіяльності суспільства в умовах повномасштабного вторгнення країни-агресора обумовлює необхідність постійного моніторингу ситуації та внесення необхідних коректив у питання реалізації державної соціальної політики.

Узагальнюючи варто відзначити, що ефективність сучасної соціальної політики є важливою проблемою не лише для окремих регіонів чи України загалом, а й інших держав, оскільки її успішність визначається впливом на покращення якості життя громадян, зменшення соціальної нерівності та забезпечення соціальної справедливості. Крім того, ефективна соціальна політика потребує

співпраці та партнерства між органами влади, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями, академічною спільнотою, громадськістю та іншими зацікавленими сторонами. В результаті взаємодії кожен учасник не лише пропонує, а й отримує унікальні знання та ресурси, що сприяє прийняттю комплексних рішень щодо вирішення актуальних питань і розв'язання соціальних проблем. Залучення громадян до процесів прийняття рішень та розвиток механізмів громадського контролю також підвищують ефективність соціальної політики.

Щодо тенденцій розвитку соціальної політики як чинника покращення якості життя громадян можемо сказати, що питання наразі є надзвичайно болючим оскільки в країні тривають воєнні дії. Запровадження воєнного стану обумовило коригування низки стратегій та перспективних планів. Україна планує посилити соціальний захист громадян шляхом розширення програм соціальної допомоги, вдосконалення пенсійної системи, забезпечення належного рівня медичного обслуговування та інших соціальних послуг. Державна влада розробляє плани щодо розвитку соціальної інфраструктури, такої як дитячі садки, школи, лікарні, спортивні об'єкти та інші соціальні заклади, що сприятиме поліпшенню якості життя громадян та забезпеченню їх потреб. Окреслені питання будуть висвітлені у наступних публікаціях автора.

Список використаних джерел:

1. Мних М.В. Соціальна політика нашої держави в умовах асоційованого членства України в ЄС. *Український соціум*. 2015. № 3 (54). С. 114–124.
2. Головаха Є. Соціальний захист населення і соціальна політика в Україні. *Соціальна політика і соціальна робота*. 1996. № 1. С. 39–43.